

BISERICA și ȘCOLA.

Foia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 0
Pentru România și străinătate
Pe un an 14 fr.

PREȚUL INSERȚIILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai mult 10 cor.

Correspondențele să se adreseze Redacțiune
„BISERICA și ȘCOLA.”

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD

Nr. 3629 1900

Cercular.

Cătră toți protopresviterii și preoții din eparchia
Aradului.

Venerabilul asesor consistorial, protopresviter,
membru corespondent al Academiei Române, Domnul
Zacharia Boiu din Sibiu, cu binecuvântarea ferici-
tului Archiepiscop și Mitropolit *Miron Romanul* a
tipărit și dat la lumină în 1898 și 1899 o serie
de cuvântări bisericești sub titlul: „Sămēțe din
agrul lui Christos”, în trei tomuri, și anume:

Tomul I: Cuvântări la toate Duminecele de pre-
ste an;

Tomul II: Cuvântări la toate praznicile și sēr-
bătorile de preste an, precum și cuvântări ocazionale
bisericești publice și private;

Tomul III: Cuvântări bisericești la înmormen-
tări, parastase și alte festivități funebreale.

Atragându-Vă atențiunea asupra acestei lucrări
valoroase din sfera literaturii omiletice, Vi-o reco-
mandăm cu tot de adensul pentru folosire în eserci-
țiul dirigătoriei Voastre predicatoriale.

Arad, la 2/15 Maiu 1900.

Cu binecuvântare arhierescă:

Iosif Goldiș, m. p.
Episcop.

Sinodul eparchial rom. gr. or. al diecesei
Aradului.

Sedința IV.

s'a ținut la 18 Aprilie (1 Maiu) a. c. la 4 oare d. m.
Președinte: *Î. P. S. Sa* Domnul Episcop diecesan *Iosif*
Goldiș, notari: *Dr. Corneliu Ardelean* și *Dr. Georgiu Popa*.

Se prezentează și cetește abdicerea deputatului
sinodal *Vinc. Babeș* (cerc. *Vinga*). Sinodul ia cu re-
gret la cunoștință și avisează Consistorul să efeptu-
iască alegere nouă, la vremea sa.

Comisiunea organizatoare prin raportorul
cetește raportul general al Consistorului ple-

la punctul I al raportului general propunerea
ca Consistorul din Arad să tipărească protoco-
lul sinodului electoral din anul trecut;

la punctul II: ca sinodul actual încă să ia act
despre despărțirea *Î. P. S. Sale*, *Metropolitul Ioan*
Meșian și-i păstrează cu respect plăcută suvenir;

la punctul V. relativ la dotațiunea preoțiimeii, ca
Sinodul din incidentul apropiatei inactivării a acestor
dispozițiuni de lege — să deie espresiune sentimentelor
sale profunde de neclătită alipire și fidelitate cătră
sacratissima persoană a *Majestății sale Monarchului* ca
supremul factor legislativ;

la punctul IX, relativ la stabilirea cvotei din
fondul ajutoarelor școlare între districtul Consistoru-
lui orădan (2/5 părți) și arădan (3/5 părți), ca Si-
nodul să ia cunoștință despre invoiala făcută între
cele două Consistorii;

la punctul XV, relativ la sporirea membrilor în
ambele Consistorii, ca numărul asesorilor să se sta-
bilească pentru fie care senat la 12 dimpreună cu
asesorul-referent, îndrumând tot odată Consistorul să
compună un regulament pentru afacerile sale interne,
să-l pună în practică și să-l supună procsimului si-
nod eparchial spre deliberare;

la punctul XVI. relativ la sinoadele protopo-
pești, ca Consistorul să folosească mijloacele de lip-
să pentru a esoperă o funcționare normală a sinoadel-
lor protopopești și în protopopiatele Arad și Șiria.
Sinodul primește toate aceste propuneri.

Urmează raportul general al Consistorului plenar
din Oradea-mare, la care comisiunea face propune-
rile, la punctul 1, relativ la indeplinirea postului
vacant de vicariu episcopesc, ca alegerea să se pună
la ordinea de zi în sesiunea actuală;

peste tot, ca Consistorul să respecteze conclu-
sul Nr. 19 din 1899. Sinodul primește popunerile.

La propunerea dlui *Dr. Nic. Oncu* — Sinodul
ia act cu bucurie și însuflețire despre alegerea, in-

tărirea și instalarea P. S. Sale Domnului Iosif Goldiș în scaunul episcopesc al diecesei Aradului.

La moartea protopopului fost al Belințului, Iosif Grădinariu — Sinodul exprimă condolența prin sculare.

Sedința V.

s'a ținut în Arad la 19 Aprilie (2 Maiu) a. c. la carele 3 d. m. Președinte: Î. P. S. Sa, Dl. Episcop diecesan Iosif Goldiș. — Notari: Dr. Georgiu Popa și Dr. Corneliu Ardelean.

Se prezintă din partea Presidiului următoarele esibile:

a) Rugarea parohului Andr. Vațian (Baia) — intervenire la forurile administrative în cauza încasării cultului;

b) Rug. comitetului parochial (Hașiaș) — descrierea sumei de 175 fl., datorie la Consistor: — Se transpun comisiunei petiționare.

c) Rug. lui Ioan Moldovan — candidare la postul de referent epitropesc, eventual pensionare;

d) Rug. lui George Popoviciu (Șielău) — candidare la postul de referent epitropesc;

e) Rug. lui Teodor Papp (Arad) — aplicație în Consistor: — Se conced Presidiului.

Deputatul P. Rotariu prezintă rugarea lor: Traian Voica și soții (S. Mihaiul-rom.) — asemnarea datoriei de 200 fl. a fondului preoțesc în cult: — Se predă comisiunei epitropesci.

Deputatul Dr. Ioan Suci adresează P. S. Sale Domnului Episcop diecesan următoarea interpelare:

a) Aveți P. S. Voastră cunoștință despre „Reprezentățiunile teatrale împreunate cu joc“, ce s'au arangeat și în anul trecut (1899) și în anul curent, în a doua zi a Sfințelor Pasci, în Lipova cu elevii și elevele școlii române confesionale din Lipova sub conducerea învățătorilor confesionali și cu știrea, dacă nu sub patronagiul, d-lui protopop Voicu Hamsea, cari reprezentațiuni au de obiect „Patimile, moartea și învierea lui Christos“ — piesă teatrale în 5 acte?

b) Aflați P. S. Voastră de admisibil, că concepte atât de sublime creștinești ca patimile, moartea, învierea Mântuitorului nostru să fie interpretate de pe bină în locuri publice — unde publicul mănâncă și bea — prin prunci și fetițe de 8—12 ani, mascați primitiv și învăliși în lepedeie, prunci, a căror încercări primitive și stângace în rolurile de Isus, Maria, mama lui Isus, Îngerul, Maria Magdalena, Pilat și Caiafa, în loc de a înălța pe ascultători, nu pot decât să le provoace zimbet pe buze, iar întreagă reprezentațiunea nu poate, decât să reiasă cu oareși-care profanare a mărețelor patimi ale Mântuitorului nostru?

c) În general aflați Î. P. S. Voastră de admisibil, ca elevii și elevele din școlle elementare să joace piese teatrale în locuri publice piese lungi în 5 acte, a căror studiere recere timp de mai multe săptămâni, sub care vreme — naturalminte — se neglijă obiectele de învățământ?

d) Sunteți Î. P. S. Voastră decis, ori nu, a lua

măsurile recerute, ca atari grave inconveniențe să nu mai obvină?

Interpelarea se transpune Venerabilului Consistor pen ru cercetare.

Urmează continuarea referadei comisiunei verificătoare. Raportorul George Lazar propune verificarea alegerii deputaților mireni Dr. Flor. și Nicolau Zigre (cerc. Oradea-mare): Sinodul primește.

La propunerile combinate ale deputaților R. Ciorogariu, P. Rotariu și Dr. N. Oncu relative la amplificarea regulamentului din 1884 pentru alegerile de deputați sinodali: — Sinodul îndatorează Consistorul eparchial să facă procsimei sesiuni sinodale propunere motivată privitor la forma și modalitățile sigilării protocoalelor electorale și la măsurile disciplinare, luând contra organelor, cari nu vor observa dispozițiunile regulamentare.

Urmează referada comisiunei bisericești asupra raportului senatului strîns bisericesc al Consistorului din Arad despre activitatea din anul 1899. Raportorul comisiunei Dr. I. Trailescu face propunerea a se luă la cunoștință:

a) întregirea dotațiunei preoțești din vistieria statului;

b) ținuta și demersurile Consistorului față de nisuințele Consistorului sêrbesc din Timișoara de o forma parochie sêrbă în M.-Nadăș;

c) că afacerea parochiei din H.-M.-Vásárhely, pendentă la înaltul Guvern, e aproape de rezolvire favorabilă;

d) apropiata rezolvire favorabilă a afacerii P. C. Sale păr. Vasilie Mangra;

e) tipărirea, promulgarea și punerea în vigoare a nouelor statute a fondului preoțesc, votate de sinod în anul trecut.

Sinodul primește propunerile.

Comisiunea propune, privitor la statul personal al clerului, iar sinodul primește a se luă aceste în general la cunoștință.

În special, pentru considerarea la numărul mare al administratorilor parochiali și la împrejurarea, că în privința numirii acestora este deosebire între Consistoriile din Arad și Orade, și că aceasta numire nu e în deplină consonanță cu statutul organic și cu dispozițiunile regulamentare, comisiunea propune — iar sinodul îndatorează Consistorul din Arad: să reguleze nomenclatura administratorilor în sensul concludului sinodal din 1878, și numărul lor prin a-i provoca să se proveadă cu singhelie.

Privitor la afacerea de despărțire ierarchică a credincioșilor nostri din Becicherecul mic în carea guvernul contestează drepturile ierarchiei române în această afacere; în urma propunerii comisiunei, sinodul decide: înaintarea unei reprezentațiune la înaltul Guvern și a unui raport către Congresul național bisericesc.

Relativ la mișcările religioase din Ohaba-Forgaciu (protopopiatul Belințului) — Sinodul le ia la

cunoștință și îndatorează în atari casuri pe viitor Consistorul aradan la eruarea inițiatorilor și arătarea la fofurile competente.

Cu privire la dăruirile pentru Biserică și instituțiile ei, comisiunea propune, — iar sinodul cu plăcere ia act despre acestea.

Sedința VI.

s'a ținut la 20 Aprilie (3 Mai) a. c. la oarele 11 a. m.
Președinte: I. P. S. Sa Domnul Episcop diecesan *Iosif Goldiș*. Notar: Gerasim Sêrb.

Presidiul prezentează următoarele esibite:

a) Rugarea credincioșilor din Mehala-Timișoara în cauza parochiei de acolo. Se predă comisiunei pețitionerare.

b) Rug. deput. sinodal P. Rotariu pentru concediu pe restul sesiunei.

Concediul se acoardă.

În legătură cu raportul comisiunei bisericești, raportorul acesteia Dr. Ioan Trailescu propune, iar Sinodul decide, ca Consistorul pe viitor să presinte sinodului un conspect despre procesele disciplinare și matrimoniale și despre stadiul și decursul lor.

La propunerea aceluiaș raportor se decide,

a) ca Consistorul să observe, mai multă controlă și rigoare față de organele sub alterne;

b) Tipărirea raportului general al Consistorului ca senat strins bis. și adnesarea lui la protocolul sinodal.

Urmează raportul comisiunei bisericești asupra raportului senatului strins bisericesc al Consistorului de Orade, care la propunerea comisiunei bisericești — se primește de Sinod cu adausul, că pe viitor să servească și aci de normativ conclusele luate din incidentul raportului bis. al Consistorului din Arad și cu observarea, că de odată să se susceapă în raportor numai dăruirile de peste 20 cor., iar raportul tipărit să se adneseze la protocolul sinodal.

Urmează raportul comisiunei școlare. Raportorul Vasilie Goldiș cetește:

a) Raportul Consistorului oradan ca senat școlar.

b) Raportul Consistorului aradan ca senat școlar.

Se iau la cunoștință cu adausul: să se tipărească și alătore la protocolul sinodal. În special pentru cel arădan, care dovedește particulară pricepere și îngrijire, se exprimă mulțumiță P. S. Sale Domnului Episcop și asesorului referent.

În legătură cu raportul școlar, comisiunea școlară propune prin numitul raportor, iar Sinodul poftește Consistoriile să însărcineze pe protopopi a raporta despre casurile de neînțelegere dintre preoți și învățători, și a lua măsuri energice contra acestui rău.

Sedința se ridică la oara 1 $\frac{1}{2}$ din zi.

Sedința VII.

s'a ținut în 30 Aprilie (3 Mai) 1900. la oara 4 d. m.
Președinte: I. P. S. Sa Domnul Episcop diecesan *Iosif Goldiș*. — Notar: Ioan Georgia.

Urmează la ordinea zilei continuarea referadei comisiunei școlare în desbaterea specială asupra ra-

poartelor școlare a ambelor Consistorii, și prin raportorul Vasilie Goldiș, cu privire la primirea ajutorului dela guvern propune, iar sinodul decide: că constatându-se, că unii învățători au cerut cu încunjurul organelor superioare confesionale bisericești și au și primit adausuri personale la salarele lor, Consistoriile să aviseze comunele bisericești, cât și pe învățători, că atari casuri de desconsiderare a superiorităților confesionale vor fi urmărite și pedepsite cu rigoare.

La propunerea aceleiași comisiuni, relativ la referințele internatului de fete din Arad, Sinodul invită Consistorul: să încerce schimbarea edificiului școlar din chestiune într'o formă, după posibilitate, între marginile prețului de azi al edificiului și să deie internatului o organizațiune internă deplin corespunzătoare recerințelor educațiunei familiare, facilitând deodată cvalificarea elevelor doritoare a păși pe cariera învățătoarească.

Privitor la internatul din Beiuș: Sinodul ia cu cea mai mare bucurie act despre sfințirea și în activarea acestuia, recomandându l călduros sprijinului Consistorului.

Privitor la conferirea stipendiilor, amăsurat propunerii comisiunei: Sinodul invită Consistorul, ca la conferirea stipendiilor să pună condițiune stipendistului a cerceta atare școală, unde avem caticheți — aceasta în scopul creșterii religioase-morale.

Referitor la activitatea Reuniunilor învățătoarești: Sinodul invită Consistorul din Arad: să urgeze constituirea Reuniunei învățătorilor din părțile bănațene, iar Consistorul din Orade să inițieze o activitate mai întinsă în sinul Reuniunei de pe teritorul său, raportând ambele Consistorii la sesiunea sinodală procsimă.

Cu privire la ospitarea unora învățători la alții, ca mijloc puternic pentru promovarea învățământului: Sinodul invită Consistoriile să dispună, ca fie-cărui învățător să i-se dea ocașiune mai puțin odată în trei ani a participă la esamene în societatea inspectorilor școlari în tractul său.

Avënd în vedere, că multe șațiuni învățătoarești din parochii mai sêrace nu se deplinesc nici după mai mulți ani, priu ce suferă învățământul, la propunerea comisiunei: sinodul invită Consistorul arădan, ca la oferirea locurilor gratuite în alumneul diecesan să aibă în vedesc cu deosebire pe recurenții de prin comunele mai sêrace ale eparchiei, cari să și poată apoi fi instituiți în acelea.

Constatându-se din partea comisiunei numărul mare al parochiilor sêrace și lipsa mijloacelor de ajutorare pentru școalele confesionale ale acestora, la propunerea deputaților: P. Rotariu și Dr. N. Oncu, sinodul invită Consistoriile: să icrițieze cu zël și energie o acțiune în scopul înființării de fonduri pentru ajutorarea atăror școale sêrace.

Urmează la ordinea zilei mai departe referada comisiunei organizațoare. Raportor: P. Rotariu. — La cererea profesorului Ioan Petran, de a-i-se socoti

la fondul de pensiuie și anii serviți ca profesor la Brașov și preot la Șiria, în vederea serviciilor estraordinare, prestate de numitul fără remunerațiune, sinodul, în mod excepțional, îi încuviințează cererea.

La rugarea preoțimei din tractul Tinței, de a contribui comunele parohiale la augmentarea fondului preoțesc: Sinodul de o camdată nu află cu cale a împune nouă sarcină comunelor bisericești.

Se continuază cu raportul comisiunei petiționare. Raportor: Dr. G. Popoviciu.

Rugarea preotului Zach. Papp (B.-Diosig) pentru ajutor pe toată viață;

Rugarea inv. Ioan Liga pentru ajutor de 60 coroane;

Rugarea preoților Atanasiu Popa, Petru Baicu și Moise Popoviciu pentru sistemisarea unui post de preot-învățător în Băița;

Rugarea protopopului Petru Serbu — remunerație pentru manipularea proprietății fondului preoțesc din F.-Giriș și F.-Tout;

Rugarea preotesei Sofia Dronca vęd. Besean din Donceni pentru ajutor;

Rugarea vęd. preotese Anastasia Buneiu din S. Miclăușul-mare pentru ajutor;

Rugarea preotului Dim. Nica din B.-Ciaba pentru ajutor;

Rugarea vęd. preotese Ecaterina Stoia din Cuieciu pentru ajutor;

Rugarea preotului Petru Piatea din Căcărău pentru descrierea ori micșorarea datoriei de 100 fl. și interesele la fondul preoțesc și pentru sistarea licitațiunei defipte asupra averii minorenilor săi;

Rugarea lui Moise Bărian și cons. din Checheș pentru esarindarea pământului fundațiunei Teodor Papp;

Rugarea preoților din Alioș pentru descrierea restanței în contribuirea de 1 și 2 cr. de suflet;

Rugarea comitetului par. pentru o subvențiune de 100 cor. la întregirea salariului învățătoresc;

Rugarea comunei Halaliș — ajutor de 200 cor. pentru școală;

Rugarea comit. par. din Ciuciu — ajutor de 200 cor. pentru edificarea bisericii;

Rugarea comit. par. din Hașiaș — ertarea datoriei de 175 fl.;

Rugarea preotului-inv. Andr. Vațianu (Baia) — în meritul încasării speselor de cult;

Rugarea comit. par. din Têrnova pentru ertarea restanței de 1 și 2 cr. în contribuirea de suflet;

Rugarea vęd. preotese Lucreția Catone, n. Plopu (Șomoscheș) în meritul competițnelor ei viduale;

Rugarea comunei Zabalț pentru ertarea reștanței de auctă;

Rugarea preotului M. Babescu (Fenlac) pentru rebonificarea speselor avute în procesul de despărțire ierarhică de către sêrbi;

Rugarea credincioșilor din Mehala în cauza parochiei vacante de acolo;

Toate aceste rugări propune comisiunea, iar si-

nodul primește să fie transpuse concernintelor Consistorii pentru cempetentă resolvare.

Ședința se încheiă la ora 6 d. m.

Archiepiscopul și Metropolitul ANDREIU Baron de ȘAGUNA.

(Discurs de recepțiune rostit la 13/26 Martie 1900 de P. S. Sa Episcopul Nicolae Popea în ședința solemnă a Academiei române sub președința M. S. Regelui Carol.)

(Continuare.)

De aci încolo îl vedem pe Șaguna iară pornind la drumuri grele continue prin locuri îndepărtate în interesul Bisericii și al națiunii. Cele mai multe le făcù el la Viena, unde mai în toți anii se ducea, une-ori și de câte 2—3 ori într'un an. Abia sosì acasă de la Sinodul episcopesc din Viena și trebuì să întreprindă o altă călătorie și mai grea la Cernăuți în Bucovina, la invitarea și împreună cu noul Guvernator al Ardealului, Principele Carol de Schwarzenberg, spre întimpinarea Maiestății Sale Monarchului nostru, care în acel an visitase acea provincie. Aici, în Cernăuți, sprijinit de Guvernatorul Schwarzenberg, îi succese lui a mijloci de la Împăratul 23.000 fl. ca rebonificare a speselor, ce le făcură cei trei prefecti Iancu, Axente și Balint în cei doi ani 1848—49 pentru apărarea causei celei drepte. Și nu mult după aceea, tot la invitarea și împreună cu Principele Schwarzenberg, călători el și la Sighișoara, la desvélirea monumentului Generalului rusesc Scariatin, care în 1849 căzuse acolo în bătaie.

Tot atunci interveni el la regim și mijloci și reapărarea „Gazetei Transilvaniei” suspendate.

Îl vedem mai încolo pe Șaguna în anul 1853 iară la Viena, în fruntea unei deputațiuni diecesane, pentru a manifestă bucuria diecesanilor săi cătră Monarch, pentru că-l scăpase Dumnezeu din mânilor uci-gașului Libeni, când cu atentatul, la cununia Maiestății Sale în 1863; la nascerea Principelui de coroană Rudolf în 1868. În anul 1857 întreprinse el o călătorie mai îndepărtată și mai grea, prin Bănat, Sirmiu, Viena până la Triest, pentru o colectă pe seama bisericii catedrale, primind la acea ocașiune de la Maiestatea Sa un frumos dar de 1000 galbeni.

Îl vedem mai departe pe Șaguna în anul 1860 la Senatul imperial înmulțit în Viena, ca reprezentant al Românilor făcù mare senzațiune în toate părțile, secerând nu numai lui, dară întregi națiuni, onoare și respect general, ridicând-o la un factor respectabil cu privire la regularea afacerilor interne ale Imperiului. La acel Senat imperial escelă Șaguna prin vorbirile și tactul său, atât ca bărbat de stat cât și ca naționalist și patriot în grad mare. În special, marcantă a fost pășirea lui în conflictul ce-l avuse cu reprezentanții maghiari Mailath și Jakab, aplaudată aproape de toate popoarele din monarchie, trimițându-i-se numeroase adrese de mulțămire din Ungaria și Transilvania. De asemenea îl vedem la Con-

ferința regnicolară din Alba-Iulia în anul 1861, la Dieta din Sibiu și Senatul imperial din Viena în anii 1863—64—65, la Dieta din Cluj același an, și în Casa magnaților din Budapesta, escelând pretutindenea prin vorbirile și atitudinea sa politică.

Îl vedem în sfârșit pe Șaguna la toate conferințele și congresele noastre naționale, permanent ca președinte și conducător al Românilor, ca punctul de razim și de concentrațiune al tuturor Românilor, începând de la 1848, de la adunarea cea mare din Blaj, până chiar la sfârșitul vieții sale mult sbuciumate.

Trecând la Biserică în special, principalul teren de activitate al unui Episcop, trebuie să accentuez și aici, că la venirea lui Șaguna în Ardeal, Biserica ortodoxă română se află încă tot în starea cea deplorabilă de mai înainte: asuprită, necăjită, batjocorită și despoiată de toate drepturile și beneficiile. El mai nu avea unde să-și plece capul, așa eră ea de miseră și de umilită. Dar mai bine ne-o prezintă Șaguna însuși într-o reprezentațiune către Monarchul, când zice: „Istoria Bisericii greco-orientale în Ardeal a fost un șir de nevoi și de suferințe grele, înfățișând tipul unei sclave, care, ferecată în cătușe, numai din grația tolerării își mai duce vieața în amărăciune.¹⁾“

Îndată după sosirea sa, Șaguna se puse pe lucru și lucră bărbătește, pentru că totul avea să-l facă în întregul său. Eră grea pozițiunea lui, unde toate erau de făcut. El se apucă mai întâiu de cele mai ușoare, așteptând timpul ca să înceapă și la cele mai grele. Dară, dându-i-se ocasiunea, și de lucrurile cele mai mari se apucă el dintr'odată, pentru că eră omul, care știa precumpeni momentul și ocasiunea binevenită nu o lăasă din mână neexploată. El pân-dea după asemenea ocațiuni; multe acte însemnate în modul acesta le efectuă el, știindu-se folosi de unele împrejurări momentane. — Așa d. ex. ținerea Sinodului prim diecesan din anul 1850, când țeara se află în stare de asediu, sub un regim militar, la o ocasiune bine venită, exprimându-se către dînsul Guvernatorul Wohlgemuth, că Universitatea să-sească durează prea mult și arătându-și neplăcerea, Șaguna îndată-i observă: că ar fi bine să se paralizese acea Universitate prin ținerea unui Sinod diecesan bisericesc, care ar fi timpul cel mai potrivit să se țină din partea Românilor ortodoxi. Guvernatorul se învoi, Sinodul se convocă, făcându-se astfel începutul sinodalității bisericești întrerupte de veacuri. El tocmai cugeta la moduri cum ar pute îndupleca pe Guvernatorul la incuviințarea unui Sinod. Să nu se fi știut el folosi în acel moment bine-venit de cuvintele lui Wohlgemuth, cine știe când s'ar mai fi putut ține vre-unul și ce s'ar mai fi ales de sinodalitate și și de toate de câte se bucură Biserica astăzi? De la un moment de multe ori atárnă totul!

Am zis că totul eră de făcut, pentru că pămîntul eră înțelenit, numai mărăcini și pălămidă. Se poate

¹⁾ Recursul cel mare al lui Șaguna către Monarch, din 1 Decembrie 1855.

zice, că din capul locului ținta și năzuințele lui principale, idea lui de predilecțiune pe terenul bisericesc erau: deplina emancipare a Bisericii sale și organizarea ei pe base tari, autonome și independente, în sensul canoanelor și instituțiunilor bisericești. Va să zică, scopul și dorința lui ferbinte în privința bisericească erau: câștigarea și asigurarea unei pozițiuni legale în Stat, atât față cu acesta cât și cu celelalte Biserici, și egala îndreptățire perfectă a Bisericii ortodoxe române de o parte, iar de alta deslegarea legământului nenatural al Românilor cu Sârbii, un legământ impus lor de vitregitatea timpurilor trecute, sau cu alte cuvinte: despărțirea Românilor de Sârbi și restaurarea mitropoliei celei vechi române canonice, autonome și independente, pentru toți Români ortodoxi din Ardeal, Bănat și părțile Ungariei proprii, apoi organizarea ei constituțională pe baza canoanelor și a recerințelor timpului present, înflorirea Bisericii, luminarea clerului și poporului și promovarea binelui și fericirii lor.

Acest scop îl urmăria Șaguna ziua-noaptea cu stăruință de fier; de la acela el nu se abătă nici o linie în zilele vieții sale. De se întâmplă une-ori ca, din cauza împrejurărilor nefavoritoare, să nu poată luă cuvânt și să fie activ întru urmărirea ulterioală a scopului, atunci el așteptă îndreptarea lucrurilor, pentru ca cu atât mai cu mare zel și înlesnire să-l poată continua după aceea. În scurt, Șaguna cu idea aceasta de predilecțiune se ocupă neîncetat, până ce mai pe urmă, după multe osteneți și neazuri, Dumnezeu îi ajută să o realizeze cu desăvîrsire, vîzându-și astfel dorințele împlinite, stăruințele sale neobosite încoronate cu succesele cele mai îmbucurătoare, precum în deobște se știe, căci în ale lui răsuflă și se mișcă spiritul lui, faptele lui sunt cari umbresc pe fii provinciei noastre mitropolitane din Ungaria și Transilvania.

Și oare cum, prin ce mijloace pută el repurtă un triumf așa de strălucit, mai imposibil la vedere: totala emancipare a Bisericii sale? Avut-a el nescari patroni prepotenți, cari să-i fi asigurat întreprinderile prin influența lor la locurile decizătoare? Avut-a el nescari averi la dispozițiune, cari să-i fi înlesnit năzuințele în mersul lor, să-i fi ușurat greutățile în mod mai satisfăcător, cel puțin în partea financiară? Nici pe de parte; nici unul din aceste mijloace lui nu i-au stat la îndemână.

În cât pentru averi, acestea erau de tot modeste, salariul lui de Episcop abia ajungea ca să-și poată acoperi lipsurile și trebuințele cele mai necesare; iară Biserica, se știe că nici odată nu s'a bucurat de bine-voitori, ci numai de rău-voitori, cari căutau la ea peste umeri, nu să o ajute și să-i facă vre-un bine. Da, a avut el și cunoscuți și patroni buni, chiar mai târziu, străini se înțelege, neaflându-se pe atunci între Români bărbați în pozițiune de a-i fi putut da vre-un ajutor, vre-o sprijinire mai de valoare. Avea, zic, patroni chiar de influență și cu

autoritate; dară pe acestia el însuși și-i câștigase prin hărnicile și virtuțile sale proprii, ei erau adicți persoanei lui, dar nu Bisericii, ca să-i fi voit binele. Tot binele ce i-l făcură — și-i făcură mult bine acei bărbați în pozițiune înaltă: Baronul *Samuil Jozsika* cancelar aulic transilvan, Principele *Felix Schwarzenberg* Ministru-președinte, Principele *Carol Schwarzenberg* Guvernatorul Ardealului, Generalul de divisiune *Bordolo* adlatus acestuia, ministrii *Schmerling*, *Rechberg*, *Nádasdy*, Baronul *Eötvös* și alți mulți — îl făcură așa dară persoanei lui Șaguna, din respect cătră el, dară nici decum cătră Biserica ce o reprezintă dânsul; va să zică și aici eră meritul lui însuși, căci a-și câștigă astfel de persoane înalte și de influență de cunoșcuți și bine-voitori e meritul propriu. Se știe pozitiv că însăși mitropolia, mai virtos pentru meritele cele mari ale lui Șaguna, uai mult din considerațiune către persoana lui, ca să-l mulțamească, s'a incuviințat. Șaguna avea mare trecere la Curtea imperială, însuși Monarchul era mare bine-voitor al lui.

Și cu toate acestea, mijloacele, prin cari Șaguna își ajunse scopul dorit eran cu totul altele: *știința și moralitatea!* Armele lui erau principiile morale, adevărul și dreptatea, canoanele, pe cari el nici odată nu le-a șters din lexiconul său! Cu acestea și pentru acestea lup'ă el neîncetat pretutindenea. El bătù, și iarăși bătù, și tot mereu bătù, până i se deschise, — cerù și trebuì să i-se dea! Astfel e arma morală, ea trebuie să învingă, dacă se mănuește cu cap. El însuși mărturisește aceasta, când într'-o epistolă privată zice: „De ne va da el (Dumnezeu) morală, vom învinge, căci și până acum n'am avut alte arme decât morale și intelectuale . . . Și mi s'a deschis ușa și am fost ascultat, căci moralul și știința nu ușor se pot ignoră sau disprețui.“

Nu se pot însăși aici toate actele, întreprinderile și luptele lui pe la toate autoritățile, pe la toți factorii decizători în privința restaurării vechei mitropolii și a celor-lalte așezăminte și îmbunătățiri bisericesti, căci atunci am trebuì să scriem întregi volume, față cu numerositatea acelorora. Amintesc numai că împrejurările erau de tot grele, numai brațul cel de fier al lui Șaguna pută respinge loviturile inamicilor Bisericii. Toate elementele se porairă asupra bieteii mitropolii române. Dară el, cu credința în Dumnezeu, în cauza cea dreaptă și în puterile sale proprii, suscepù lupta pe toate terenurile, luptând cu bărbăție admirabilă, deși cu arme neegale, cu succesul cel mai satisfăcător, până ce, în sfârșit, *prin autograful imperial din 24 Decembre 1864, se aduse la deplină valoare restaurarea mitropoliei române, numindu-se Șaguna Mitropolit al ei.*

(Va urma.)

Cartea circulară

a unei sfintei sobornicești și apostolești Biserici.

(Continuare)

§. 17. Din toate aceste încheiă fiește-carele cel ce e crescut în sănătoasa învățătură catolicească, iar cu atâta mai tare Fericirea sa, cum de neevlavios și neîmbinător cu pravilele soboarălor se încearcă a schimbă dogmele, liturgiile și celelalte lucrări sfînțite ale noastre, a căror vechime de zilele e mărturisită prin prețuirea cea de pururea și credința intru neatingerea de dânsese până și din partea papilor celor vechi dreptcredincioși, la carii au fost cândva toate aceste de comun cu noi; iar din alta parte când e lipsă, și evlavios este a îndreptă înoirile, știind noi hotărit timpul introducerii dânselor în Biserica Română, și în contra căroră au rădicat glasul său la timpul cuviincios pururea pomeniții Părinți ai nostri.

Sunt și alte pricini, pentru cari toate Fericirea Sa să facă așa fel de schimbare. Mai întâi: Toate ale noastre (dogme, așezăminte) au fost cândva în prețuire și la Apuseni, carii aveau aceleași lucrări sfînțite și mărturisind unul și același simbol; pe lângă aceste, n'au fost înoirile cunoscute Părinților nostri, și nu pot fi întărite prin scrisori, deși fură atâția drept credincioși Părinți apuseni, și nu se pot dovedi nici prin privire la vechime, nici prin privința acelor ce sunt prototindenea. Mai departe: la noi nici patriarhii, nici soboarele un putură nici când introduce vre-o înoire, pentrucă păzitorul bunei cinstiri este însuși trupul Bisericii, adecă însuși poporul, carele totdeauna dorește a păzi credința sa neschimbată și împreună glăsuitoare cu credința părinților săi, precum au adeverit aceasta mai mulți și dintre papi și patriarhii latinizători, nesporind din timpul despărțirii nici cât intru cercările sale cele în contra dânssei îndreptate; pe lângă aceasta în Biserica apusului, precum papii cei mai de înainte din timp în timp au canonizat intru dânsa (intru credință) multe înoiri pentru buna întocmire, precum grăiau dânsii spre apărarea lor cătră Părinții nostri, deși în însăși faptă pricinuiră cea mai mare neorânduială în trupul lui Christos: așijderea papa iarăși ar puté pentru sfânta și dreapta bunaintocmire cu fapta a îndreapta — nu „mrejile,“ ci — însăși cămașa lui Christos cea sfântă, a așeza iarăși cinstitele și sfînțitoarele lucrări cele vechi, cari sunt vrednice a păstră bunacinstire, precum zice și însuși Fericirea sa (foia 11. rând 16), și pe cari le prețuiră și înainte-mergătorii lui, poftorind (repetând) cuvintele cele vrednice de pomenire a papilor celor mai înainte de el (adecă Celestin, în soborul III a toată lumea): „Să înceteze noirea a se rădică contra celor vechi,“ să slugească deși numai intru aceasta una, spre folosul bisericii sobornicești, cea până acum mărturisită

a hotăririlor papilor. Întru adevăr, că întru așa fel de întreprindere încă și așa fel de papă, cum este Pius IX-lea, pe lângă toată înțelepțiunea, cucernicia și rivna sa întru creștineasca împreunare a Bisericii sobornicești — precum și singur grăește — toate întimpinau din afară și din lăuntru împedecări și ostêneli; însă noi suntem dători a îndrepta aici deosebi luarea aminte a Fericirii Sale (ca nu cumva să se ivească din partea noastră vre-o îndreznire) spre următoarea împrejurare a scrisorii dânsului (foaia 8 rând 32): „Între lucrările, ce se ating de mărturisirea credinții celei dumnezeești, nu este nimic așa de greu, ce nu am fi datori a suferi pentru mărirea lui Christos și pentru resplătirea în viața de veci.“ Pentru această datorința Fericirii Sale este a arată înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, cumcă El, fiind mai marele povățuitor a acesteia lui D-zeu plăcute întreprinderi, este dimpreună și scutitorul cel plin de revnă al adevărului celui gonit al Evangheliei și Sfinților Părinți, carele se jertfește și cu ineseși indemnările sale, ca să fie după cuvintele prorocului (Isaia 40 17) povățuitor întru pace și episcop întru dreptate. Să fie dară! Însă, până când se va înființa aceasta dorită întoarcere a Bisericilor celor desbinate cătră trupul unei sf. sobornicești și apostolecti Biserici, a căreia cap este Christos (Efes. 4. 15), iar noi toți „mădulari din parte“: până atunci toată încercarea lor și toată dela dânsii pucezătoare dojenire, care țintește spre stricarea credinții noastre prin părinții nostri predată nevătămată și fiind nu numai sub prepus (bănuială) și primejdioasă, ci și ca necinstitoare și de suflet perzătoare, este vrednică de soborniceasca osândire. Acestei osândiri este deosebi supusă și circulara scrisoare a Papii dela Roma-veche, Pius al IX-lea, Episcopilor răsăriteni trimisă, și așa îl și vestim noi pe dânsul în biserica sobornicească.

§. 18. După aceasta, prea iubiților frați și împreună slujitori ai umilinței noastre! precum totdeauna, așa și deosebi în timpul de acum, din întemplantarea trimiterii pomenitei scrisori circulare, noi împlinim strinsa legătuință în urmarea hotăririi noastre patriarcale și sobornicești, ca să nu piară nimenea din îngrădirea Bisericii sobornicești dreptcredincioase, a prea sfintei Maicei noastre celei de comun, și nu numai a ne aduce nouă însine aminte în toate zilele, ci și pre voi a vă rugă, ca să vă aduceți și voi aminte unul altuia cuvintele și învățăturile fericitului Pavel, rostite cătră sfinții înainte mergătorii nostri, pe cari i-a adunat el la Efes: „Luați aminte de voi și de toată turma, peste carea v'a așezat pe voi Duchul Sfânt Episcopi, să pașteți Biserica lui Dzeu, pe carea a curățit-o cu sângele său; căci eu știu aceasta, că după ducerea mea vor intra lupi răpitori între voi necrutând turma, și între voi însive se vor scula bărbați grăind rezvrătiri, ca să tragă învățăceii după sine; pentru aceasta priveghiați“ (Fapt. Apost. c. 20 c. 28—31). Nainte mergătorii

și părinții nostri, ascultând aceste dumnezeești indemnări, au vărsat atunci lacrimi și plecându-se pe grumazul lui (Pavel) l'au sărutat. Așa și noi, fraților, ascultându-l pe el aceea ce ne învață prin lacrimi, să ne plecăm întru închipuire cu lacrimi pe grumazul lui și sărutându-l, să-l mângăiem cu făgăduința tare, cumcă nimenea nu ne va despărți pe noi de dragostea lui Christos, nimenea nu ne va abate de cătră învățătura evanghelică, nimenea nu ne va întoarce pe noi dela povățuirea cea plină de nădejde a părinților nostri, (precum nici pe dânsii nimenea nu i-a putut să-i amăgească pe lângă toată sirguinta, prin carea au cercat aceasta din timp în timp oamenii cei invitați spre aceasta prin ispititorul) — ca ajungând la ținta credinții, adecă la mântuirea sufletelor noastre și a turmei celei cuvântătoare, preste carea ne-a pus Duchul Sfânt păstori, să auzim dela Domnul: „Bine, slugă bună și credincioasă...“

§. 19. Aceasta apostolească înștiințare și indemnare trimitem și noi cătră toată comunitatea dreptcredincioasă a creștinilor, ori unde s'ar află ei, cătră preoți și ieromonachi, ierodiaconi și monachi, cătră tot clerul și iubitorul de Dzeu popor, eelor stăpănituri și celer supuși, avuților și sêracilor, părinților și pruncilor, învățătorilor și învățăceilor, celor luminați și celor neînvățați, domnilor și slugilor, ca toți întărindu-se și întărind cu sfatul unul pe altul — „să poată sta împotriva ispitelor diavolești,“ căci așa ne poruncește nouă tuturor și fericitul apostol Petru (I. Petru c. 5. v. 8—9: „Treziți-vă și priveghiați, pentru că protivnicul vostru, diavolul, ca un leu răcnind âmbă căutând pe cineva să înghită, căruia împotriviți-vă prin credință.“

(Va urma.)

CALINDARIUL BISERICESC.

Luni, 8 Maiu. Sf. apostol și evangelist Ioan; Cuviosul părintele nostru Arsenie cel mare; Cuviosul Mil. făcătorul de cântări.

Marți, 9 Maiu. Sf. proroc Isaia; sf. mucenic Christofor, și aducerea moaștelor sf. Nicolae făcătorul de minuni din Mira în cetatea Barse; sf. mucenic Epimach și Gordian.

Mercuri, 10 Maiu. Sf. apostol Simon Zilot; sf. mucenici Alfin, Filadelf și Ciprian; Prea cuv. Isihie mărturisitorul.

Joi, 11 Maiu. Sf. mucenic Mochie, și înoirea Constantinopolei; sf. mucenic Dioscer cel nou.

Vineri, 12 Maiu. Sf. Epifanie, arhiepiscopul Ciprului și Gherman patriarhul Constantinopolei.

Sâmbătă, 13 Maiu. Sf. muceniță Gliceria; Prea cuv. Sergie și Pausiacos.

Duminecă, 14 Maiu. Sf. mucenic Isidor și Terapont.

D I V E R S E.

* **La cursurile agronomice de vară** guvernul a acordat 10 stipendii à 100 coroane pentru învățătorii noștri din diecesă. Doritorii de a asculta acele cursuri să-și însușească petitele, conform instrucțiunilor, ce le vor primi dela inspectorii noștri școlari.

* **Daruri pentru biserică.** Poporul credincios din comuna noastră Săn-Nicolaul-Mare, prin ajutorul lui Dumnezeu și prin puterile sale, după-ce se despărți de ierarchia sârbească, a rădicat o prea frumoasă biserică, spre mărirea lui Dzeu. Acolo însă, unde lipsesc mijloacele, creștinii buni, cu dare de mână plinesc cele lipsite ale noastre. Între astfel de creștini pot număra familia **Albu**, dintr-ai cărei următori: ved. **Măria Albu** născ. **Bunei** și fiicele sale **Elița** măritată **Stoicanescu**; **Elisaveta** măr. **Raica**, și **Ioana** măr. **Albu** au dăruit clopotul mare în preț de 3664 coroane 86 fileri. Bravul nostru parohian **George Babênac** și soția sa **Varvara** au dăruit clopotul mic în preț de 497 coroane 10 fileri. Aceasta faptă nobilă creștinească, a dăruitorilor marinișoși, care nu are trebuință de laude, căci ea se laudă prin sine însăși, ne-a umplut pre toți de bucurie și de nădejde într-un viitoriu mai bun și mai fericit pentru tânăra noastră comună biserică română, căci fapta aceasta va vesti următorilor noștri, că între noi au fost oameni de inimă gata de jertfe însemnate pentru biserică și neamul lor. Pe lângă mulțăminta ținută cu ocaziunea sfințirii clopotelor de subscrișul, în numele comunei mele bisericăști primească dăruitorii marinișoși și pe această cale ferbinte mea mulțămintă dinpreună cu urarea, ca Atotputernicul Dumnezeu să le dăruească fericire, sănătate și viață îndelungată și să-le întoarcă înze-rit și însușit, pentru jertfa adusă, întru preamărirea numelui Lui. — Săn-Nicolaul-Mare, la 1/14 mai 1900 În numele comunei bisericăști: **Ioan Popovici**, preot ort. român.

* **Pentru cinstea națională.** Tot mai mult se apropie ziua tragerii la sorți a câștigurilor loteriei aranjate de Asociațiune în folosul Casei naționale, și mulți, foarte mulți Români, chiar și de cei cu dare de mână, nu și-au cumpărat încă nici barem un los de acestea. Ni-ar veni cu greu a crede, că din nepăsare ori neinteresare față de cauzele noastre culturale românești, ci doar din uitare. Atragem deci atențiunea tuturor, că până la Ispas (31 Maiu, ziua sortirii) abia mai sunt câteva zile; să grăbiască deci fie-cine a-și procură barem câte un los de acestea, cu atât mai vârtos, că pre lângă șansele de a-și recăpăta banii poate înmii, prin eventualele câștiguri. spriginește totodată o frumoasă întreprindere culturală, care numai cinste va face neamului românesc. Un los, după cum se știe, costă numai 1 coroană. Losuri se mai capătă la biroul Asociațiunii în Sibiu și eventual încă la câteva bănci și librării românești.

* **În atențiunea învățătorilor români.** Aducem la cunoștința domnilor învățători dela școalele populare, că Înaltul Ministeriu ung. reg. de culte și instrucțiune publică cu datul de 26 Martie 1900 Nr. pres. 1070 a aprobat Manualul „Geografia pentru școalele populare,

intocmită pe baza planului ministerial de învățământ, partea primă, pentru clasele III. și IV. de **Vasilie Goldiș** prof. gimn.“ în legătură cu aceasta anunțăm pe domni învățători, că tocmai acum a eșit de sub tipar și partea a doua din **Geografia** lui **Vasilie Goldiș**. Ambele părți se pot procura dela librăria editoare **Ciurcu** din Brașov precum și dela toate librăriile din patrie.

* **Esemplu de imitat.** Ministrul instrucțiunii publice din România a dat o circulară revisorilor școlari, prin care îi invită să pună în vedere învățătorilor, ca în fiecare Dumiuecă, după terminarea serviciului religios să țină conferință contra alcoolismului — (beuturilor spirtoase).

* **Bibliografie.** A eșit de sub tipariu: „**Țiganiada** sau **Alecsandria ai' țigănească**“ O prea frumoasă povestire în 12 părți sau Cântări în vr'o 5000 de stichuri, scrisă acum 100 de ani de prea iscusitul **Ioan Budai Deleanu**, iar acum din nou scoasă și pe înțeles întocmită de **V. O.** Editura librăriei **Ciurcu** Brașov. Prețul 45 cr. sau 90 bani.

C O N C U R S E.

În urmarea ord. Ven. Consis. de dtul 7/19 Faur a. c. Nr. 141/11 B. se eșcrie concurs pentru deplinirea parohiei de cl. III-a din **Chișirid**, ppresbiteratul **Orăzii-mări**, cu termin de alegere pe **11/24 Iunie a. c.**

Emolumintele sunt: 1. Casa parochială cu intravilan și supraedificate; 2. Pământ parochial arător și fânaș 32 jug. 1400□, apoi competența de pasc și pădure; 3. Competința de bir dela 120 numere câte una măsură bucate, parte grâu de pâne, parte cucuruz; 4. Stolele usuate după calculul mediu alor 5 ani din urmă. Toate aceste emoluminte la olaltă cu întregirea din partea statului, sigur dau venitul minimal pentru a parohie de cl. III-a.

Se observă, că jumătate contribuțiune erarială după pământurile parochiale o solvește comuna, eară cealaltă jumătate — alegândul preot.

Mai departe, în sensul §-lui 8 din Regulamentul pentru parohii, jumătate din venitul parochial compete vîduvei preutese și orfanilor, până la 1 Faur n. 1901.

Doritorii a ocupa aceasta parohie au să-și înainteze recursurile lor instruate conform dispozițiunilor din Regulamentul pentru parohii subsemnatului până la 7/20 Iunie a. c., avînd până la alegere a-se prezentă în vre-o Dumiuecă sau sîrbătoare în biserica din **Chișirid**, spre a-și arătă desteritatea în cele rituale și în oratorie.

Comitetul parochial.

În conșelegere cu: **TOMA PACALA**, m. p. protopop.

L I C I T A Ţ I U N E M I N U E N D Ă.

Comuna bisericăască gr. or. română **Gepiu** (**Gyapju**), comitatul **Bihor**, a hotărît renovarea internă și esternă a Bisericeii, precum și rădicarea unui iconostas nou.

Reflectanții, cari doresc a concurge la aceasta întreprindere, sunt poștiți a-și da ofertele în scris până în **7/20 Maiu a. c.**

Planul și condițiunile renovării se pot vedé la oficiul parochial.

Se notează, cumcă iconostasul și pingatul Bisericeii se pot întreprinde și separat de celelalte renovări.

Gepiu, 16/29 Aprilie 1900.

Comitetul parochial.